

Livet på sin spets

Att du ska ha isdubbar med dig när du ger dig ut på naturis vet du förstås, men vilka dubbar ska du köpa? Fungerar en enkel klassiker som Hansadubben lika bra som en tre gånger så dyr cylinderdubb? Finns det dålig dubbar?

Friluftsliv har gjort ett dubbtest för att hjälpa dig till rätt köp.

Av Eva Sahlström

publicerad i Friluftsliv nr 4, 2004 (med bilder av Patrik Ritzén)

Isdubbar är den del av säkerhetsutrustningen som de flesta som ger sig ut på is är medvetna om att man bör ha med sig. Dock räcker det inte att ha dem med sig – man måste också ha dem tillgängligt så att man får tag i dem lätt och man måste veta hur man använder dem.

Dubbar är dessutom bara en del av den utrustning man ska ha på naturis. Räddningslinan underlättar mycket, särskilt om den används i kombination med dubbar, och är absolut nödvändig i vissa situationer när den plurrade är skadad, har gripits av panik eller är utmattad och inte kan dra sig upp själv med dubbar.

Förutom dubbar och räddningslina ska man ha en rygsäck på minst 45–50 liter med vattentätt packat ombyte, ispic och extrastav eller dubbelpik och visselpipa. Det är betydligt jobbigare att skrika och hörs sämre än att blåsa i en visselpipa om man vill uppmärksamma sitt nödläge vid en plurrning.

Visselpipan är också ett viktigt kommunikationsmedel på turer. Även en grupp på 10–15 personer blir snabbt så utdragen att ledaren inte hör om kökarlen ropar när någon har kommit efter eller har ramlat.

Visselpipan bör sitta på isdubbarna där den är lätt tillgänglig.

DE ISDUBBAR SOM FINNS på marknaden är tänkta att hänga om halsen, och det är där man ska ha dem. Isdubbar i fickan är ingen höjdare om man går igenom isen eftersom man då måste stoppa ner händerna i det kalla vattnet.

Sätt isdubbarna utanför jackan och huvan så att de inte hamnar innanför kragen och se till att de inte hamnar under rygsäckens bröstrem. Dra upp dem så högt du kan så att du lätt hittar dem och inte riskerar att de hamnar under vattnet vid en plurrning. Dubbar som hänger och slänger långt ner kan dessutom slå upp mot ansiktet vid ett fall.

Vid en plurrning ska man alltid behålla vantarna på och det kan ibland vara svårt att hitta isdubbarna bland huvor och kragar. En del fäster därför sina dubbar på axelremmen till rygsäcken, eller en dubb på varje axelrem. Det finns dock olika åsikter om hur lämpligt det är att ha dubbarna så och som nybörjare bör man nog ha dem runt halsen.

En annan anledning till en del väljer att ha sina dubbar fästa på rygsäcken är att de inte riskerar att glömmas hemma, men det kan lätt åtgärdas med att man alltid har ett extra par dubbar i rygsäcken – det kan även glädja glömska kompisar.

FRILUFTSLIV HAR TESTAT FEM av de vanligaste modellerna av isdubbar: Hansadubben och Möjadubben som båda säljs av Skyllermarks, två modeller från Lundhags, en med vanlig spets och en cylinderdubb, samt Stabilotherms dubbar som även säljs under namnen Normark och Sportsystem. Det finns även en snarlik kopia av Stabilothermdubben kallad Fladen.

Utöver det köpte vi en dubb från Bore som reades ut i en sportaffär, som vi tyckte

var ett skräckexempel på hur en dubb inte ska se ut. Till skillnad från de övriga har Boredubben ingen hållare utan dubbarna trycks in i varandra. En liknande dubb av annat märke kastade Sverker Olofsson på SVT:s konsumentprogram Plus i soptunnan vintern 2002.

Boredubben har vi inte låtit testarna åka med eftersom vi tycker att den är för farlig, men i övrigt är den testad på samma sätt.

DE FLESTA DUBBARNA kostar cirka 100–150 kr, förutom Lundhags cylinderdubb som kostar cirka 450 kronor. Till Hansadubben, Möjadubben och Lundhags spetsdubb medföljer visselpipa, Stabilotherms säljs både med och utan medan cylinderdubben från Lundhags och Boredubben båda saknar visselpipa.

Möjadubben och Lundhags spetsdubb har likadana visselpipor, en platt modell som fungerar bra, men Hansadubbens och Stabilotherms var ett litet strå vassare. Dock fungerade inte visselpipan till en av de Stabilothermdubbar vi testade eftersom en liten plastfyrcant lossnat från undersidan av visselpipan, oklart om det var så från början eller om det hänt under testets gång.

FÖRUTOM BOREDUBBEN UPPFYLLER alla dubbarna kravet om att de alltid sitter på skridskoåkaren och att man kan lossa en dubb i taget. Dock satt Lundhags cylinderdubbar fast väl hårt. Alla utom Boredubben har snoddar i dubbarna så att man inte kan tappa dem och halsremmen går att reglera, lättast på Lundhags spetsdubb som verkligen har ett suveränt system.

Lundhags båda modeller har dessutom hållare som gör att dubbarna lutar utåt från kroppen upptill och blir väldigt lätt att hitta med vantbeklädda händer.

Boredubbarna saknar alltså hållare och våra testare tyckte att det var svårt och framför allt obehagligt att dra isär vassa dubbar framför ansiktet. Har man dragit isär dem finns det inget som håller dubbarna kvar runt halsen så det gäller att hålla i dem. Vilket sannerligen inte är lätt när man kanske är panikslagen och dessutom ska ta emot linor och se till att få med sig sin ispik.

Släpper man dem är risken stor att man är av med dem helt eftersom detta är testets enda dubbar som inte flyter.

Man kan sätta en medföljande d-ring om den telefonsladdliknande halsremmen så att den hålls fast runt halsen, men då har man inget att reglera längden på telefonsladden med och dubbarna hänger långt ner mot magen. D-ringen tappade vi dessutom flera gånger medan vi testade dubbarna.

I TESTET MÄRKTE VI att tunna spetsar fick bäst fäste: den korta, tunna spetsen på Lundhags vanliga dubb gav bäst grepp. De tjockare spetsarna på Stabilothermdubben och Boredubben var svårare att få grepp med.

Möjadubben, Hansadubben samt Lundhags spetsdubb har alla handtag som är konformade nedtill och ger bra grepp i mjuk och sörjig is. Dessa har även urgröningar i konen som ger ännu större mothåll.

Stabilothermdubbens och Boredubbens handtag är rakt avslutade nedtill vilket ger sämre grepp i mjuk is.

Lundhags rejält tjocka handtag uppskattades av de manliga testarna medan de flesta kvinnliga tyckte att de var lite för tjocka. Övriga handtag är smalare, smalast är Hansadubben, men ingen reagerade över att någon dubb kändes för smal att hålla i.

LUNDHAGS CYLINDERDUBB SKILJER sig mycket från de övriga genom att inte ha några spetsar utan dubben är ett rör, som smalnar av till en sågtandad kant.

Tanken med den sågtandade cylindern är att den ska kunna gräva sig ner i mjuk is så att snö och is spills ut genom röret. Vid hård is ska man kunna pressa fast dubben utan att riskera att spräcka isen. Cylindern ska också göra så att man kan lättare vinkla dubben när den väl sitter i isen.

Testarna tyckte dock inte att den fäste bättre, snarare var det svårt att få grepp i hård is med den.

SNODDARNA SNURRAS PÅ DE FLESTA modeller upp runt dubbarna efter användning vilket fungerade bra. Stabilothermdubbarna har dock hål i handtagen där snodden ska petas in efter att man har snurrat dem runt två fingrar, enligt medföljande beskrivning. Inte särskilt lockande om det är 15 minusgrader och snoddarna är våta och frusna. Med vantar på lyckades vi dock inte peta in snoddarna.

Anledningen till det extra pillandet ska vara att man inte ska riskera lintrassel, men ingen testare, varav flera ändå har plurrat ett flertal gånger, har varit med om att snoddarna trasslat sig så det kändes som en onödigt komplicerad lösning.

Att sätta tillbaka dubbarna i hållarna fungerade bra, med undantag från Lundhags cylinderdubb. Efter att vi använt dem hade is frusit fast inne i röret, det vill säga även i hålen som hållaren ska gripa tag i, och det var svårt att trycka fast dubbarna.

När du köper dubbar, kolla noga att de uppfyller de krav man bör ställa på dem. Sätt på dig dem och prova att du kan ta loss och sätta tillbaka dem enkelt och att de inte kan ramla av när du väl har tagit loss dem. Och prova med vantar på!

För att fungera bra ska isdubbar:

- alltid sitta på skridskoåkaren, det vill säga de ska ha en hållare som sitter kvar runt halsen när man lossat dubbarna.
- vara fästa så att man lätt kan lossa en i taget med vantar på.
- ha en halsrem som enkelt kan regleras så att man kan få upp dubbarna högt.
- vara säkrade i hållaren med en snodd som löper ut när man lossar dubben så att man inte riskerar att tappa den efter att ha tagit loss den.
- vara utrustade med en visselpipa. Visselpipan ska vara av en modell utan kula efter som kulan kan frysa fast.
- ha en så vass spets att man lätt kan hugga i hård is. Den bör dessutom vara tunn så att den fäster även vid ett lätt hugg – annars är det risk att man hugger sönder tunn is.
- ha handtag som är konformade nedtill för att ge bra grepp i mjuk och sörjig is.
- vara lätta att snurra upp snoddar på och sätta tillbaka i hållaren när man använt dem.

Så här gjordes testet:

Dubbarna har testats av främjarledare samt deltagare i Västerort lokalavdelnings kurs i iskunskap och säkerhet, Säker på isen. Testarna har provat att ta av och på dubbarna, att ta ur dem och sätta tillbaka dem i hållarna och att dra sig fram på isen med dem. Vi har dessutom provat dubbarnas flytförmåga i ett badkar och provblåst visselpiporna.

Vi har inte testat dubbarna vid plurringsövning, eftersom det är en situation där det känns bäst att få ha de dubbar man är van vid. Eftersom testdubbarna är så vanligt förekommande modeller har dock våra testare haft långvarigare erfarenhet av minst en av modellerna och även provat den modellen under plurrning.

Testresultat:

Lundhags vanliga spetsdubb

Kommentar: Lättjusterad

Pris: cirka 150 kronor.

Omdöme: Spetsen ser kort och tunn ut men ger väldigt bra grepp i isen. Dubben har dessutom testets bästa system för reglering av halsremmen. Remmen knäpps fast på framsidan och vill man justera den är det mycket enkel att justera också när den sitter på.

Bra hållare som vinklar ut dubbarna från kroppen (och huvor och kragar). Tjocka, konformade dubbar som är lätta att ta loss och sätta tillbaka. Visselpipa medföljer.

Favorit hos de manliga testarna medan de kvinnliga tyckte att dubben var lite för tjock.

Lundhags cylinderdubb

Kommentar: Onödigt dyr

Pris: cirka 450 kronor.

Omdöme: Tjocka, cylinderformade handtag med en sågtandad kant nedtill istället för spets. Testarna tyckte det var svårt att få grepp i hård is med cylindern. Dubbarna sitter väldigt hårt fast i hållaren och kan dessutom vara svåra att trycka tillbaka när det har blivit is i röret efter användning.

Hållaren är bra eftersom den vinklar ut dubbarna från kroppen. Man öppnar hållaren i mitten för att ta av och på vilket är enkelt och gör att man inte behöver reglera dubbarna mer än en gång. Lite pilligt att justera remmen när dubbarna sitter på.

Det medföljer ingen visselpipa trots att dubben är orimligt dyr. Eftersom vi bedömde att flera av de andra modellerna fungerade bättre känns det inte värt att lägga ner mer än tre gånger så mycket pengar på den här.

Hansadubben

Kommentar: Klassiker som håller

Pris: cirka 150 kronor.

Omdöme: En nyare plastvariant av den gamla träklassikern. Konformade smala dubbar som ger bra grepp, även om testarna tyckte att Lundhags vanliga dubb var snäppet bättre. Visselpipa ingår.

Halsremmen regleras när man har satt på sig dubbarna genom att man drar åt snöret och trycker ner det i en skåra i hållaren. Ett simpelt system, men som skridskoledare vet man dock att många inte förstår sig på det trots att det medföljer en tydlig beskrivning till dubbarna. Många tror att de måste dra åt och fästa remmen innan de sätter på sig dubbarna och för att få dubbarna över huvudet drar de inte åt remmen så mycket som behövs för att dubbarna ska sitta tillräckligt högt.

Möjadubben

Kommentar: Bra halsrem

Pris: cirka 150 kronor.

Omdöme: Möjadubben är mycket lik Hansadubben, med konformade handtag men något tjockare spets. Visselpipa ingår och den hänger i ett långt snöre eftersom det är tänkt att man ska kunna fästa den vid jackkragen eller liknande. Vill man ha visselpipan hängande blir den dock lätt slängig när man åker och då vill man nog korta snöret.

Halsremmen är bredare än Hansadubbens, vilket kan upplevas som bekvämare. Som med Hansadubben drar man åt remmen när man har satt på sig dubbarna, men det är ett enklare system där det räcker med att dra i remmen, den fäster sig själv.

Stabilotherm

Kommentar: Snygg visselpipa

Pris: cirka 100 kronor, 20–30 kronor mer med visselpipa.

Omdöme: Handtagen är rakt avskurna nedtill vilket ger sämre mothåll i mjuk is. Tjock spets som testarna tyckte gav sämre grepp. Snoddarna ska efter användning petas in i ett hål i dubben vilket inte fungerar med vantar på. Det går dock även att snurra upp dem runt dubben.

Visselpipan är snygg med inbyggd kompass, men se till att du får med den eftersom dubben även säljs utan visselpipa. Till ett par av de dubbar vi testade fungerade inte visselpipan.

Halsremmen är av samma typ som Hansadubben, ett snöre som dras åt när man har satt på sig dubbarna och fästs i en skåra.

De testare som själva har den här dubben har märkt att dubbarna lossnar för lätt, det vill säga de lossnar även när man inte vill det. Halsremmen kan också glida. Dock är det osäkert om testarnas egna dubbar är Stabilotherms eller kopian Fladen. Under testet hade vi inga direkta problem, men dubbarna sitter lösare än de andra och det är viktigt att man trycker ner dem ordentligt när man sätter tillbaka dem.

Bore

Kommentar: Skräckexempel!

Pris: 90 kronor, reades ut för 60 kronor när vi köpte dem.

Omdöme: Isdubbar av den här typen som saknar hållare ska man akta sig för! Har man väl tagit isär dubbarna kan man inte släppa dem, och tappar man dem i vattnet sjunker de dessutom. Man kan säkra halsremmen runt halsen med en medföljande d-ring, men då finns det inget att reglera halsremmens längd med. D-ringen tappar man lätt bort. Handtagen är rakt avskurna nedtill vilket ger sämre mothåll i mjuk is, och testarna tyckte att det var svårt att få bra grepp med spetsarna i isen.

Bildtexter:

1. Isdubbar är tänkta att sitta runt halsen. Dra upp dem högt så att de sitter på plats, ovanför vattnet om du plurrar, och så att du inte riskerar att de slår upp i ansiktet på dig om du faller. En del föredrar att ha dubbarna fästa på ryggsäckens axelrem eftersom det kan vara svårt att hitta dem bland kragar och huvor om man har vantarna på, men det finns olika meningar om det och som nybörjare bör du ha dem runt halsen.

2. Isdubbar fungerar bäst tillsammans med räddningslina. Här har Patrik Winge kastat sin lina och håller sig fast i isen med dubbarna. Linan är fäst i den gula remmen, en så kallad linfångare, som är fäst i ryggsäckens höftbälte. När kompisarna börjar dra i linan har Patrik båda händerna fria och kan dra sig upp med dubbarna samtidigt. Den blå linan är en säkerhetslina, bilden är tagen vid en räddningsövning.

3. Har man dubbarna högt upp är det lätt att få tag på dem och dra loss dem.

4. Torrträna gärna med dina isdubbar. Lägg dig ner på isen och prova att lossa dem och dra dig fram över isen. Ännu bättre är att kombinera det med att en kompis kas-

tar en lina till dig och drar i linan samtidigt som du använder dubbarna.